

Katona Gábor ügyvéd és az 1956. évi forradalom jászárokszallási eseményei ^[1]

Forrásközlésünkben Dr. Katona Gábor esztergomi ügyvéd 1956. évi tevékenységét, illetve azt követő meghurcolását mutatjuk be. Az itt megjelent dokumentumok az 1952-ben Jászárokszallásra kitélepített esztergomi ügyvéd elleni eljárást mutatják be. Bár a bíróság felmentette az „ellenforradalmi tevékenység” vádjá alól, a túlbuzgó Szolnoki Ügyvédi Kamara vezetői mégis kipenderítették a helyi ügyvédi munkaközösségből, évekre lehetetlenné téve számára a végzettségének megfelelő munkát.

Bevezetés

Forrásközlésünkben Dr. Katona Gábor esztergomi ügyvéd 1956. évi tevékenységét, illetve az azt követő meghurcolását mutatjuk be. Katona Gábort 1952-ben Jászárokszallásra telepítették ki, s élete ezekben az években ehhez a faluhoz kötődött.

Katona Gábor 1906. február 2-án született Esztergomban, apai részről szlovák származású polgári családban. Nagypapja Kabina Ferenc (František Kabina) a szlovák nemzetiségi küzdelem ismert képviselője volt, édesapja, Katona Sándor Esztergom jó nevű ügyvédje. Őt 1918-ban a városi Nemzeti Tanács elnökévé választották, ezért a család valamennyi tagja, így az akkor tizenhárom éves Gábor is, házi őrizetbe került a Tanácsköztársaság idején.

1924-ben érettségizett az esztergomi bencés gimnáziumban, majd tanulmányait a budapesti egyetem jogi karán folytatta, másodéves korától katonahallgatóként. A diploma megszerzése után előbb édesapja irodájában volt ügyvédjelölt, majd pedig önálló ügyvédként tevékenykedett tovább Esztergomban. Közben élénken részt vett a város kulturális életében, elsősorban, mint az esztergomi 14-es számú Öreg Holló cserkészcsapat egyik vezetője. Személyesen ismerőse volt gróf Teleki Pálnak, a város művészeti életének vezéregyéniségei közül pedig Bajor Ágostonnak (Bayer Gusztáv) festőművész és Babits Mihálynak. (Katona Gábor aláírása a mai napig ott olvasható Babits esztergomi házának tornácán.)

Alapítója volt az Esztergomi Tenisz Egyletnek, kezdeményezője a helyi cserkész csónakház létrehozásának, állandó rendezője az öregcserkész bálókknak, emellett az öregcserkész mozgalom keretein belül az 1930-as években sítáborot vezetett Ausztriában, saját építésű kajakon megtette a Rajnán a Schaffhausen-Köln, illetve a Passau-Siófok útvonalat. Ausztriában cserkész biciklitúrát is vezetett 1936-ban, amatőr hegyászoként pedig megmászta többek között a Dachstein, az Olperer és a Grossglockner csúcsokat. Írásaival rendszeresen jelentkezett a városi lapokban, szerkesztésében jelent meg a cserkészmozgalom több kiadványa.

Esztergomban bejáratos volt a Dr. Lepold Antal kanonok vezette, a Várhegyen folytatott ásatásokra, ennek során a frissen feltárt középkori királyi palotáról több, ma már dokumentumértékű fényképet készített. Sikereket aratott amatőr színészként is, a második Magyar Műkedvelő Olimpiáson egyéni ezüstérmert szerzett a Fruska című darabban nyújtott alakításáért.

A második világháborút megelőzően Teleki Pál személyes kérésére - Telekivel, mint a cserkészet országos vezetőjével került kapcsolatba - elvállalta a kormánypart kerületi titkári posztját, de erről a posztról az ország háborúba való belépésekor lemondott. Tartalékos huszártisztként részt vett az erdélyi, a kárpátaljai bevonuláson és a délvidéki harcokban, ezek során több kitüntetést szerzett.

Az erdélyi bevonulás előtt Jászárokszalláson megismerkedett a helybéli Móczár Margittal (Margarétával), akit 1941-ben feleségül vett. A nyilas hatalomátvétel idején több zsidó származású embert mentett meg az internálástól, majd egy adott viszonyok között szerencsés lábtörésnek köszönhetően megmenekült a további frontszolgálatától.

1945 végén a komáromi erődbe deportálták, ahonnan hamarosan elengedték, ám ettől fogva állandó rendőri felügyelet alatt volt, dacára annak, hogy az általa megmentett emberek több ízben is nyíltan kiálltak mellette. 1952-ben lakását elkobozták, tartalékos tiszt rangjától megfosztották és kitélepítették felesége szülőfalujába, Jászárokszallásra, ahol tovább működött ügyvédként, de a rendőri felügyeletet továbbra sem szüntették meg. A kulturális élettel ekkor sem szakadt el a kapcsolata, visszatérve régi kedvteléséhez, bekapcsolódott a helyi színjátszók körébe, és erre az időre tehető ismeretsége a jászárokszallási Jász-Faragó Sándor grafikusművésszel is.

1956 októberében bekapcsolódott a helyi eseményekbe, ami miatt aztán előbb Jászberénybe, majd Szolnokra vitette a hatalom. Véresre verték, s az ellene folyó per idején több hónapra börtönbe zárták, majd bevonták ügyvédi oklevelét.

Idővel feloldották a kitélepítési rendeletet, elhagyhatta Jászárokszallást. Budapesten vállalt munkát mint csapos, az Úttörővasút Ságvári ligeti megállójában, a Nyugati Pályaudvar, majd a Keleti Pályaudvar restijében. Az 1960-as években Budapestre költözött. Ekkor már újra vállalhatott munkát jogászként, de nem, mint önálló ügyvéd, így a tatabányai Volánál lett vállalati jogtanácsos egészen nyugdíjazásáig.

1970-ben a nemzetközi ex libris-kongresszus Budapesten volt, ez felélénkítette a még az 1930-as években megkezdett ez irányú gyűjtőtevékenységét. Belépett a Kisgrafika Barátok Körébe, amelynek hosszú ideig elnökségi tagja volt. Ettől kezdve, kettő kivételével, az utóbbi évtizedek valamennyi, két évente megrendezett nemzetközi kongresszusán részt vett.

Kanadában élő volt cserkész társával, Dr. Szentkuthy Gyulával alapítványt hozott létre Pannonhalmán volt cserkészparancsnokuk, Dr. Matyasovszky Kasszián emlékére, melynek éves kamataiból a fizikában illetve irodalomban kiemelkedő eredményt elért végzős tanulókat jutalmazza az ottani bencés gimnázium évről-évre.

1988-1989 során részt vett a Cserkészszövetség újjáalapításában, Teleki Pál sírjának újraavatásakor, mint a jelenlévők korelnöke, s mint a volt miniszterelnök és cserkészparancsnok személyes ismerőse, ő mondta előre a cserkészszövegét.

1991. október 23-án az állam emléklappal ismerte el 1956-os helytállását.

Tagja volt a Magyar Huszártisztek Világközösségének, valamint a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségének is. Mint a világ egyik legelismertebb ex libris gyűjtője hunyt el 1998. április 9-én Budapesten, [popup title="sírja Jászárokszalláson található." format="Default click" activate="click" close text="Az életrajz csekély eltéréssel megjelent: Katona Csaba: Dr. Katona Gábor emlékiratai (részletek). Emlékképek. Fejezetek Jászárokszallás történelméből. H. n., é. n. [Jászárokszallás, 2000] Szerk.: Tóth Pál Péter. 133-135. "]

* * *

Katona Gábor ügyvéd 1956. október 1-jén kapott értesítést a Szolnoki Ügyvédi Kamara elnökétől arról, hogy aznap joghatállyal beosztották a Jászberényi Ügyvédi Munkaközösség jászárokszallási kirendeltségébe, amely ugyancsak e naptól önálló munkaközösségként kezdte meg működését. Az elnök arról is tájékoztatta őt, hogy a levél felmutatásával jelentkezzen az újonnan létrejött munkaközösség vezetőjénél, L. K-nál. Ez meg is történt, Katona Gábor ekkortól kezdve az árokszallási munkaközösség tagjaként működött, ebbéli tevékenysége azonban nem bizonyult tartósnak, ugyanis - bizonyos mértékig - részese lett az 1956. évi forradalomnak.

Saját bevallása szerint - és ezt a véleményét később, az 1989-1990 évi rendszerváltás után is fenntartotta - forradalmi tevékenysége néhány csekélységben merült ki: a fellelkesült tömeget arról igyekezett meggyőzni, hogy a megbukni vélt sztálinista rendszer helyi (nem épp közszeregetnek örvendő) vezetőit törvényes úton vonják felelősségre, illetve ezen túl karszalagokat festett lelkesítő feliratokkal, továbbá egy ízben ellátogatott Budapestre, ami számára, kitélepítettként, addig tiltott volt.

A forradalom idején Árokszálláson nem történt atrocitás. A Magyar Dolgozók Pártjának budapesti pártügyeletére 1956. október 27-én bizonyos Csáki elvtárustól futott be az a jelentés, amely egyebek mellett azt is tartalmazta, hogy Jászárokszállásról elmenekült a tanácselnök (hasonlóképp Kengyelen és Fegyverneken, míg Tiszaföldváron, Rákócziútfőn és Nagykörmön a községi párttitkár oldott kerekét, Mezőúton a városi bizottság másodtitkárát, Kunszentmártonban pedig az első titkárát mondatták le ugyanezen jelentés szerint). Ugyancsak ő jelentette valamivel később, hogy a megye területén már 25-30 községben leváltották a párttitkárokat, tanácselnököket, de általánosságban azt is, hogy „hagynak elvonulást estig a vezetőknek.” Egy későbbi jelentés - október 28-i - felsorolja azokat a községeket (Kengyel, Fegyvernek, Újszász, Tiszaföldvár), ahol „a funkcionáriusokat likvidálni akarják”, de Árokszállás nincs közöttük.

Katona Gábort 1957. február 13-án letartóztatták. Ezt megelőzően ugyan már a Szolnoki Ügyvédi Munkaközösség fegyelmit indított ellene „az ellenforradalom alatt tanúsított magatartásának tisztázása végett”, de ezen a napon Árokszálláson megfosztották szabadságától, majd fizikailag súlyosan bántalmazták. Előbb Jászberényben, onnan pedig Szolnokra szállították, ahol a népi demokratikus államrend elleni izgatás vádjával perbe fogták. 1957. május 21-én az eljárást megszüntették, és Katonát szabadlábra helyezték. Már május 22-én kezdeményezte a Szolnoki Ügyvédi Kamaránál ügyvédi működésének ismételt engedélyezését, amit el is ért, fegyelmi ügye azonban továbbra is folyamatban volt.

Nyilvánvaló volt, hogy a felmentő ítélettel aligha rendeződik a helyzete, ezért minden eszközt igyekezett megragadni arra, hogy távozhasson Árokszállásról, hogy egy új lakóhelyen tiszta lappal élhessen tovább. Fennmaradt egy általánosságban megfogalmazott levéltervezet, amelyet különböző ügyvédi munkaközösségekhez írt. Ebben - hivatkozva 1937 óta folytatott önálló praxisára - tájékoztatást kért arról, hogy van-e elvi akadály annak, hogy felvételt kérje adott munkaközösségbe? A levél így kezdődött: „A magam, valamint fiam egészségi állapota és utóbinak középiskolai tanulmányai helyben való végeztetése végett városba szeretnék kerülni, miért is szeretném kérni munkaközösségükbe való felvételemet. Miután jelenleg itteni ingatlanom eladása folyamatban van s cca. ez év nyarán vagy őszén tudnék ott házat vásárolni a kezdeti időszakban megélhetésemre a még itt folyó ügyeim fedezéséig s így terhet nem jelentenek a közösségek.”

Próbálkozásait 1958 elején azzal kezdte meg, hogy más településeken lakó régebbi ismerősei révén tájékoztatást kért az ottani munkaközösségekkel kapcsolatban, vajon mennyi esélye lenne arra, hogy elfogadják jelentkezését, illetve támogatást kért tőlük. A baráti közbenjárások azonban sorra eredménytelenek bizonyultak. Így pl. volt osztálytársa, a Siófokot élő és praktizáló Cs. B. kórházi főorvos az alábbiakat írta: „Siófokon 6 ügyvéd van. Én a leveledet átadtam a vezetőnek, de semmi jóval nem kecsegtetett. Azt mondta, válaszol Neked, de nem fog a dolog menni.” Így is történt: a siófoki ügyvédi munkaközösség február 7-i tagértekezletén arról döntött, hogy Katona Gábor kérelmének ne „amiről a kérelmezőt levélben értesítették.”

A siófoki példa kiválóan érzékelteti, hogy a mozgástér mennyire szűk volt. A teljesség igénye nélkül említsem meg, hogy elutasító levél érkezett pl. 1958. január 13-án a tatai, február 11-én a dunavetséi, március 3-án a miskolci ügyvédi munkaközösségtől. A legfájóbb Katona számára azonban bizonyos szülővárosra, Esztergom ügyvédi munkaközösségének elutasítása volt, ahol számos régi ismerőse és barátja dolgozott. Érdemes idézni az ottani felvételi kérelmével kapcsolatos választ: „Közösség döntése: meghív személyes tárgyalásokra az érdekedet nem szolgáló felvételel megbeszélésére.” Ezt követően Katona arról értesítette a munkaközösség tagját, gyermekora óta személyes jó barátját, E. K-t, aki levélben tájékoztatta ottani esélyeiről, hogy nem óhajt megjelenni a személyes megbeszélésen: „Amikor pedig elmondtad, hogy miképpen állanak a dolgok végleg elment a kedvem, hogy tovább beszélgessek bárkivel is az ügyről. [...] Azok után [...] amiket elmeséltél, persze szeretném elkerülni, hogy Kartársainkat ismét egy ilyen „nehéz” döntés el állítsam. [...] Köszönöm [...]” hogy írtál, s hogy leplezetlenül elmondtad a körülményeket, amivel megkíméltél egy esetleg nagyon kínos és fájdalmas beszélgetéstől a többiekkel.” E. K. újabb levele aztán végképp egyértelművé tette, hogy mire számíthat: „Ettől függetlenül kérésed felett sokat vitázunk, a többi Kolléga is belátja, hogy kérésed jogos, de az az álláspont alakult ki, hogy felvételel - még ha formai is lenne - veszélyeztetni a többi helyzetét. [...] Én újra azt mondom, ha személyesen eljönél, talán többre mennénk, én csak azt tudom ígérni Neked hogy hajtom a dolgotat és ha nem akarsz eljönni előbb-utóbb, összehozom a taggyűlést, de annak határozata, - ha nem is egyhangúlag - de elutasító lesz.” Katona ezt követően több más ügyvédi munkaközösségnél is próbálkozott felvétellel, de tervei kivétel nélkül dugába dőltek.

A Katona Gábor gyanakvó óvatossága, és szándéka, hogy Jászárokszállásról minél hamarabb távozzon, nem volt alaptalan. Az ügyvédet a felmentő ítélet ellenére 1958 nyarán ismétellen feljelentették 1956. októberi árokszállási tevékenysége miatt, meglepő módon pontosan ugyanazzal a váddal, amivel kapcsolatban egyszer már megszüntették ellene az eljárást: a népi demokratikus államrend elleni izgatás vádjával. Katonát július 15-én értesítette kartársa, S. J., hogy őt rendelték ki védőjéül és, hogy atárgyalást július 23-ára tűzték ki. Ugyanakkor a Szolnoki Ügyvédi Kamara gyakorlatilag ezzel egy időben (aligha véletlen az egybeesés) ugyancsak megette a maga lépéseit: már másnap, azaz július 16-án határozatot hozott arról, hogy felfüggeszti a Katona ellen folyó fegyelmit az újabb per jogerős eredményének kihirdetéséig, ugyanakkor pedig Katonát ismétellen tiltja az ügyvédi gyakorlat folytatásától a fegyelmi eljárás befejezéséig. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a családos vádlott elesett jövedelmétől.

Katona természetesen nem hagyta annyiba a dolgot, igyekezett megvédeni magát. A törvényes határidőn (30 napon belül) fellebbezéssel élt, és ebben kérelmezte az ügyvédi gyakorlatról való felfüggesztésének eltörlését, hivatkozva arra, hogy olyan váddal perelték be, amellyel kapcsolatban egyszer már felmentő ítélet született ellene. Természetesen ő maga is tisztában volt vele, hogy mennyire csekély esélye van célja elérésére, hiszen mindinkább valószínűsíthető volt, hogy valamiféle koncepció húzódik meg az ellene folyó újabb és újabb eljárásokban, azt azonban nem sejtette, hogy sorsa még a bírósági eljárás lezárulta előtt eldőlt. S. M., az Igazságügyi Minisztérium kiküldöttje augusztus 31-én hozott határozatot arról, hogy a Szolnok Megyei Ügyvédi Kamaránál vezetett ügyvédi névjegyzékből törölte Katona Gábort, hivatkozva arra, hogy a megye területéért illetékes ügyvédi felülvizsgáló bizottság augusztus 28-án kelt átiratában Katonát kamarai tagságában nem erősítette meg. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy Katona ügyvédként nem működhetett tovább.

Innentől kezdve az ellene folyó második per lényegében elveszítette jelentőségét. 1958. szeptember 22-ére még beidéztek Szolnokra mint vádlottat, majd október 27-ére ismétellen. Ez utóbbi tárgyalás elmaradt, helyette november 10-ét tűzték ki a tárgyalás újabb napjára. Az ítélet végül 1958. november 17-én született meg. A bíróság a vádlottat, mivel az ellene szóló vallomások ellentmondással terheltek voltak, illetve elfogult személyektől származtak, továbbá több tanú nem erősítette meg a Katona ellen felhozottakat, „az emelt vád és következményei alól kellő, megnyugtató bebizonyítottság hiányában [...] felmentette.”

Összegezve a történeteket: egyazon vádponttal kétszer fogták büntetőperbe Katona Gábort, mindkét esetben elejtették ellene a vádat, ám mindezek ellenére nem folytathatta tovább ügyvédi tevékenységét. Aligha túlzás azt mondani, hogy az 1956. évi megtorlások egyik jellemző példájává szolgált az árokszállási ügyvéd esete, amelyben - ha nem is teljes bizonyossággal, de igen erőteljesen - kitapintható az előzetes koncepció, az ti., hogy legalábbis lehetetlennek tegyék őt Árokszálláson. Katona még a perbe fogás ideje alatt megírta az ellene beterjesztett vádirattal kapcsolatosan észrevételeit. A történelmi hűség kedvéért, minthogy nem valamiféle makulátlan hős szobrárt szándékozom megformálni, le kell szögeznem, hogy minden eszközzel igyekezett menteni magát. Így erősen túlzott akkor, amikor arról írt, hogy a második világháború előtt szülővárosában, Esztergomban közsémsért volt baloldali gondolkodású. Hasonlóképp: az észrevételekben foglaltaknak megfelelően tagadhatatlan tény, hogy édesapja, Katona Sándor, az 1918. évi esztergomi Nemzeti Tanács elnöke az 1919. évi kommun idején vádbiztos volt rövid ideig. E posztot azonban kényszer hatására töltötte be, majd amikor nem vállalta tovább, családjával együtt házi őrizetbe helyezte őt a kommun. Az is igaz, hogy Katona Gábor családja anyagi nehézségei miatt végezte katonatanulónak a jogi egyetemet, de az az állítása, hogy katonatársai ezért kiközösítették volna, nem állja meg a helyét. Tény, hogy - ahogy írta - lábközépcent-törést szenvedett a háború idején és annak gyógyítását szándékosan hanyagolta, ez azonban 1944. végén történt, amikor már a nyilasok voltak hatalmon, korábban viszont katonaként ott volt Észak-Erdélyben, a Délvidéken és a visszacsatolt felvidéki területeken is.

Mindezek a túlzások és félreértelmezések, csakúgy, mint az észrevételekben citált Lenin-idézet, azt jelzik, hogy a kétségbeesett ügyvéd mindent megtett, hogy tisztázza magát a vádak alól, és ez által biztosítsa a maga és családja egzisztenciáját. Észrevételeiben több olyan tanút is megnevezett, akiket a második világháború alatti magatartásával kapcsolatban kívánt megidézni. Konkrétan: több, a háború alatti embermentő cselekedete ügyén. Másokat pedig még a háború előtti magatartása okán kért mentő tanúnak. Ennek oka az volt, hogy a korra olyannyira jellemző módon a vádpont fontos része volt Katona Gábor előélete, azaz polgári származása, a Horthy-hadseregben betöltött katonatiszti rangja, ügyvédi működése. A megidézett tanúk közül többen is válaszoltak, így pl. 1958. november 13-án a Szlovákiához tartozó, Esztergombal szemben lévő Párkányban (Šturovo) élő V. I., akit Katona a háború alatt a háború alatt a nagykanizsai internálótáborból mentett ki és 1958. november 12-én a Dunavetsén élő K. G. (mindketten párttagok voltak), aki többek között az alábbiakat írta: „Mellékelten küldöm a kért nyilatkozatot, amelyet enélkül is beküldtem volna. [...] Ha szükségességnek tartod, említsd meg, hogy pártállásomért 1957. nov. 6-án a Magyar Szabadság Rend bronz fokozatát kaptam.” Ugyancsak levélben állt ki Katona Gábor mellett D. Gy. orvos, akit az esztergomi deportálásokról mentesített: „Mellékelten küldöm Neked a kért igazolást. Remélem, hogy ügyed végre kilégítődő módon nyugvópontra jut. [...] Ha úgy gondolod, hogy bármilyen módon segítségére lehetnék, kérlek, tudasd azt velem.”

Az igazolások abban segítségére lehettek Katona Gábornak, hogy a (második) felmentő ítélet megszülethessen, arra irányuló törekvése azonban, hogy ügyvédi működését folytathassa, ezekkel együtt is kudarcba fulladt. A felmentő ítélet után egy ideig még tett néhány kétségbeesett kísérletet, így pl. a Magyar Szocialista Munkáspárt Szolnok Megyei Végrehajtó Bizottságához fordult, a válasz azonban teljességgel elutasító volt: „Személyesen eladott panaszára, hogy ügyvédi gyakorlatba való visszahelyezése ügyében nyújtunk segítséget, nem áll módunkban.” Hogy mennyire reménytelen volt minden kísérlet, azt leginkább az a levél mutatja, amelyet B. E., az árokszállási községi párttitkár írt Katona Gábornak, sz. Móczár Margitnak, aki ugyancsak azért fordult hozzá, hogy férje tovább működhesen ügyvédként. A korabeli pártzsargon frázisait felsorakoztató, elutasító levél tökéletesen érzékelteti, hogy a felmentő ítéletek ellenére milyen volt Katona megítélése a hatalom helyi képviselői szemében: „Nem ismeretlen ön előtt, hogy 1956 év őszén az ellenforradalom ideje alatt férje a helyben lejárásodott eseményeknek egyik értelmi szerzője és szervezője volt a többi osztályidegen és ellenforradalmi elemekkel együtt. Azok a cselekmények, melyek bizonyítva vannak - nevezetesen az elvtársak nyilvános helyen való megtámadása, a tanácselnök személye elleni izgatás, a paraszok felbujtása és a többi - fényesen bizonyítják azt, hogy férje ennek a társadalmi rendnek nemcsak, hogy nem híve, hanem ellensége, mert az ellenforradalom idején ennek a társadalmi rendnek a megdöntésére szervezkedett és uszított.”

Források

Részlet Katona Gábor emlékirataiból

Budapest, 1980-as évek

1956. október 23-án jászárokszállási kitelepítettként a rádióhoz tapadva, szívszorongva lestem a híreket a budapesti eseményekről. A falu csendes volt, a hírmentes órákat a Dömösről kapott eperpalánták ültetésével töltöttem. Diákok és munkások hulláiról adott hírt a rádió s üres óráit hopszapolkák közlésével töltötte ki. A postára mentem. Távírat a Magyar Rádióhoz: „Amíg Budapest utcáin diákok és munkások holttestei fekszenek, maguk hopszapolkával „szórazótatnak”. Szégyelljék magukat!” A már nagyok óta hallgatott zene komolyra változott. Íme forradalmi tevékenységem maximuma, a többi - sajnos - kényszerű hallgatás. Mint a falu műkedvelő gárdájának felnőtt tagjához, hozzám jöttek a falu fiataljai Sz. J. vezetésével, hogy kellene tennünk valamit. Hallottak a pesti benzínpalackos támadásokról. Pincékben ott voltak az ide mentett benzines edényeim. A patikába mentem, ahol a patikussal az edényeket benzinnel töltöttük meg. Jász-Faragó Sándor festőművésszel nemzetiszínű karszalagokat aranyoztattam: „Szabadság vagy halál.” felirattal. A pontos napra nem emlékszem, amikor a hangulatot kikémlenlő egy telegkönyvi ügy intézésének ürügyén a község házára mentem. A jegyző csodálkozva fogadott: „Hát nem látod, mi van itt?” Mindenütt fejtelten lótas-futás volt, a hajdani Móczár téren (akkor Sztálin tér) tüntetés folyt, keresték X-et és Y-t. Visszaforodtam s a térre érve láttam, hogy a két keresett éppen a pártszékházból - jegyzői lakás - rohant ki. Mielőtt a tömeg utánuk vethette volna magát, közéjük léptem: „Emberek, itt forradalom van s nem verekedés, itt vérnek folynia nem szabad, a Rákosi- és Gerő-féle alakokat majd törvényes bíróságok felelősségre fogják vonni, ez nem a maguk gondja.” Hozzám lépett egy munkás: „Ezt éppen maga mondja, akit ezek kitelepítettek?!” Általános helyeslés volt. „Az én dolgomat bízzák csak rám.” - válaszoltam. Közben a két csibész elmenekült, és egy disznóólban vészelte át a kritikus napot (rossz jósnak bizonyultam, a felelősségre vonás a mai napig nem történt meg). Miért is történt a dolog így? 1919-ben az első kommun bukásának napján, reggel ott állodgáltunk testi-lelki jó barátommal, Rochlitz Tiborral a posta előtt Esztergomban. Szenczi postás éppen nyitotta a régi rendszerű postáját s emelte ki a belső vasrudat, amikor feltűnt Győri János, a forradalmi törvényszék elnöke, szentgyörgymezei, hatalmas parasztember. Szenczi nekirohant, a vasruddal leütötte, és azzal ütlegelni kezdte mindaddig, míg meg nem jelent a hullaszállító hordágy az öngyilkosságot elkövetett Szabó István rendőrszót holttestével. Győri ekkor már vérben fetregő rettenetes látvány volt. Mi szóhoz sem tudtunk jutni a rémülettől, amit Győri lincselése kellett bennünk, mert természetesen percekben belül a leütést követően az összeverődött tömeg is nekironzott a földön fetregő Győrinek. Amikor a község házáról a térre kilépve megpillantottam a zajongó tömeget, a háttérben menekülő két kommunista vezet, ez a látvány éledt fel emlékezetemben. „Ez embertelenség, meg kell akadályozni.” - és léptem a tömeg sűrűjébe.

A községben élelmiszergyűjtés indult a pesti forradalmárok megsegítésére, az élelmiszerekkel megrakott teherautók egyikére magam is felkapaszkodtam. Pesten a rádióból ismert látvány fogadott: hullámozó tömegek, betört kirkatok, szertelenül ott hagyott árukkal, gyűjtőládák az adakozóknak stb. Hallgattam az emberek beszélgetéseit s ezekből kiderült - Mindenszentek napja volt -, hogy az oroszok nemcsak, hogy nem mennek el, de már visszatérőben vannak, és a Római-parton beásták magukat. Bolyongásom közben az UFA mozi elé kerültem s hallva, hogy a deportáltak ott gyűlést tartanak, bementem a mozi terembe. Ez tömve volt emberekkel, a színpadon afféle elnökség székelt s éppen azon vitakoztak, hogy alapítandó egyesületüknek ki legyen az elnöke, s semmiképpen nem tudták megegyezni. A színpadra rohantam, csendet kértem, majd közöltem előbbi értesülésemet, jobb belátásra egyeztettem bírnai a jelenlévő vitakozókat. Ám közeledvén a visszaindulási találkozó a Keletinél, tüstént távoztam is. A gyűlésről később semmi értesülésem nem volt.

Éjszaka hazafelé haladva talákoztunk a visszatérő szovjet páncélosok oszlopaival, s ekkor elhatároztam, hogy a fiúkat lebeszéltem a további szervezkedésről, hiszen az a szovjet páncélosokkal szemben tisztára csak öngyilkosság lenne. A gyerekek egyetértésével a szervezkedést megállítottuk. Ezer szerencsénkre és Árokszállás dicséretére legyen mondva, a megtorlási nyomozások során nem akadt az ügyészségnek egyetlen tanúja sem, aki elárult volna. Egészen 1957. február 13-ig nem történt semmi említésre méltó, ám a disznóólban lapuló X. elsőrendű szótója maradt a megtorlásnak. Mint később kiderült, ő indította ellenem azt az első büntetőeljárás, amelynek során 1957. február 13-án tizenketted magammal letartóztattak s kihallgatás nélkül, illetve azt megelőzően a rendőrségen X egy telefonkábel darabbal, egy puafajkás - később rendőr főhadnagy - gumibottal és boxerrel, egy rendőrmester derékszíjának csatos végével félholtra vertek, miután pedig rövid, téli bundában voltam, ezt közben levették velem, és részeges üvöltöttek: „Doktor úr, a maga szíve sose fáj.” A püföls alatt egy szót sem ejtettem ki, ami további dühös csépelésekre adott okot a három részeg alaknak s mikor belefáradtak az ültegelésbe, nekilöktek az üvegajtónak, aminek ablaka kitört. Arra még emlékeztem, hogy ordítottak: „Ezt pedig megfizeti, maga dicső.” Azután nemigen emlékeztem semmire, mert a másik szobában egy székről lefordulva, eszméletemet elvesztettem szivgörcsben. Később vittek, nyakom öntöttek, az amikor pillanatnyilag észre térve orvost kértem, rohögve közölték: „Még mit nem a kutyának!” Sorstársaimtól tudom, hogy ilyen állapotban hajamnál fogva hurcoltak el egy teherautóhoz (miután tizenegy társamat is agyoncsépelelték) s azon valamennyiünket Jászberénybe vittek. Itt engem a rendőrség kapuja előtt a földre dobtak a keramitra - cca. fél tíz óra tájban - s ott fekdüdtem másnap reggel hatig, amikor szívrohambomból feléledve megkérdeztem az őrszemes rendőrt, hogy miért akarnek megölni? Mire az megjegyezte, hogy: „Az őrdög akarja megölni magát.” Orvost kértem és kaptam. Stofantin injekciót kérvén, az orvos megkérdezte ennek okát, mire közöltem vele a fentieket, hogy t. i. előző este szivgörcsrel eszméletemet veszítve fekdüdtem a kapu alatt. Az orvos úgy nézett rám, mint egy égből szállott csodára, majd a mosdó ablaka felé intve - ennek előterében fekdüdtem egy asztalon akkor már - szölt: „Kedves doktor, ha innen kiszabadul, első útja az ott látható torony templomába vezesse, mert életét csak annak köszönheti, hogy, nyilván merő rosszindulatból bár, de a hideg padozatra dobták. Ha ugyanis szivgörcs utáni állapotban egy fűtött szobában nem kapja meg az injekciót, már nyolc órás hulla lenne.” Ezután kerültem a Jász Kerületi Székház pincéjébe - Sobri Jóska hajdani börtönébe, ahol bilincsei is megvoltak -, majd a szolnoki megyei bíróság börtönébe május 21-i szabadulásomig, amikor is - K. G. barátom közbenjárására az eljárást azzal a fenyegetéssel szüntették meg ellenem, hogy a legkisebb gyanú esetén újból elvesznek. Ez hamarosan meg is történt, majd büntetőeljárás indítottak ellenem, aminek vége bizonyítékok hiányában felmentés volt. Ezzel kapcsolatban vissza kell térnem az árokszállási lincselést megakadályozó ügyemre. Ha ekkor ugyanis az említettem munkás - a tárgyaláson már rendőr őrmester, ha jól emlékszem B. nevezetű valaki - nem tesz egy különös és nekem meglepő vallomást, amely megegyezett a való történetekkel, bajba kerülhettem volna. Az elnök - aki a tárgyalást meglepő tárgyalgossággal vezette - feltette a kérdést a tanúnak ekként: „Őn a nyomozás során a jelenlegivel ellenkező vallomást tett, most melyiket tartja fenn?” Az immár rendőri egyenruhás tanú kihúzta magát: „Úgy gondolom, hogy ez az egyenruha biztosíték arra, hogy tisztában vagyok azzal, hogy a döntő a főtárgyaláson tett vallomás.” Ezt követte az egyetlen terhelő tanú kihallgatása, ez pedig egy megfélemlített községi kézbesítő volt, aki gyönyörűen igazolta a vádiratban terhemre írt gyalázkodást és lázítást. Megkérdeztek tőle, hogy mondjon más tanút is vallomásának igazolására, amire nemmel válaszolt, majd megjegyezte, hogy az általa elmondottakat a közelebb álló s előbb kihallgatott tanú is igazolhatja. Erre a tanács egyik nőtagja - egyszerű kinézésű nő - a tanúhoz fordult:
- Hány éves maga?
- Harminc - volt a felelet.
- Hol született?
- Jászárokszálláson.
- Községi kézbesítő?
- Igen.
- Mióta?
- X éve.
- Nos, mindezek után nem tud a többszáz tagú tömegből más tanút mondani? Na, menjen Isten hírével.

Az ügyész felállt: „A vádat elejtem.”

Közben folytak az ú. n. „ügyvédszűrések”. Felmentésemet követően elmentem X-hez és közöltem vele, hogy el szándékozom Árokszállásról költözni, de addig is ne akadályozza ügyvédi munkámat. Mire ő kijelentette, hogy: „Maga pedig itt nem fog ügyvédkedni.” Közöltem vele, hogy ez viszont nem tőle, hanem az ügyvédi kamarától függ, ahol is a felmentő ítélettel tisztáztam magamat. Következett az ügyvédszűrés. Korábban jártam Jászberényben a szűrő bizottság egyik tagjánál - nevét pillanatnyilag nem tudom, aki arról biztosított, hogy miután járt nála D. honvéd orvostiszt - D. Gy. -, ha „ellenforradalom tevékenységeimből” tisztázom magamat, nem szűrnék ki. A felmentést hiába közöltem az első találkozásunkkor jóindulattól csepegő kollégámmal, megkaptam a nyolcadíves nyomtatványt, hogy ügyvédi hivatás betöltésére alkalmatlan vagyok. Persze Dr. Libisch Károly és én túlságosan komoly ellenfelei voltunk a jászberényi ügyvédeknek. Így lettem öt évre másodrendű állampolgár. Csapos, pincemunkás, pincér voltam, amikor az igazságügy-miniszter rehabilitált, engedélyezve jogtanácsosi tevékenységet - de ügyvédi nem - számomra.

Szerkesztett gépirat. Magántulajdon. Megjelent: Katona Csaba: Dr. Katona Gábor emlékiratai (részletek). *Emlékképek. Fejezetek Jászárokszállás történelméből.* H. n., é. n. [Jászárokszállás, 2000] Szerk.: Tóth Pál Péter. 130-133.

Dr. Katona Gábor ügyvéd fegyelmi ügye a Szolnoki Ügyvédi Kamaránál

a.

A Szolnoki Ügyvédi Kamara értesítése fegyelmi meghallgatásról

Szolnok, 1957. január 4.

SZOLNOKI ÜGYVÉDI MUNKAKÖZÖSSÉG

SZOLNOK, IRODAHÁZ FÖLDSZINT 12. TELEFON: 19-54. O. T. P. CSEKKSZÁMLA: 292.870:

Ügyintéző: Elnök
Ügyszám: 1957. Fgy 603.

Szolnok, 1958. július 15.

dr. Katona Gábor
ügyvéd kartársnak
Jászárokszállás

Felhívom, hogy az ellenforradalom alatt tanúsított magatartásának tisztázása végett indított felügyeleti ügyen meghallgatása végett f. hó 7.-én déli 12 órakor a Kamara helyiségében megjelenni szíveskedjék.

Kartársi tisztelettel:

[olvashatatlan aláírás]
kamarai elnök [s. k.]

Gépelte tisztázata fejléces papíron, sk. aláírással, pecséttel. Pecsét felirata: Szolnoki Ügyvédi Kamara. Magántulajdon.

b.
Jegyzőkönyv a Szolnoki Ügyvédi Kamara által elrendelt felfüggesztés megszüntetéséről
Szolnok, 1957. május 22.

Jegyzőkönyv

Felvéve a Szolnoki Ügyvédi Kamara hivatali helyiségében 1957. május hó 22 napján.

Jelen vannak: dr. Sz. M. I. kamarai titkár h., dr. Katona Gábor jászárokszállási ügyvéd és L. L-né adminisztrátor.

dr. Katona Gábor felmutatja a Szolnok Megyei Ügyészség 1957. Tük 016 számú határozatát, mellyel a Szolnok-megyei Ügyészség az ellene indított eljárást megszüntette és szabadlábra helyezését elrendelte.

Kéri a fegyelmi tanács által elrendelt felfüggesztés megszüntetését.

Kmf.

L. L-né [s. k.] Sz. M. I. [s. k.] Katona Gábor [s. k.]

Gépelte tisztázata másodlata, saját kezű aláírásokkal. Magántulajdon.

c.
S. J. kirendelt ügyvéd értesítése védői megbízatásáról
Szolnok, 1958. július 15.

SZOLNOKI ÜGYVÉDI MUNKAKÖZÖSSÉG
SZOLNOK, IRODAHÁZ FÖLDSZINT 12. TELEFON: 19-54. O. T. P. CSEKKSZÁMLA:
292.870:

Ügyintéző: Dr. S. J.
Ügyszám: 1962/1958.

Szolnok, 1958. július 15.
Dr. Katona Gábor ügyvéd kartárs
Jászárokszállás

Kedves Gábor!

Népi demokratikus államrend elleni izgatás bűntette miatt ellened indított bűnügyben a Szolnok megyei Bíróság 1958 évi július hó 23. napjának d. e. 1/2 9 órájára tűzte ki a tárgyalást. A tárgyalásra én rendeltettem ki védőt. Amennyiben nincs választott védőd, arra kérek, hogy az ügy megbeszélése végett engem minél előbb keressél fel. A vádiratot hozd magaddal. Ha védőt választasz, arról is értesíts engem egy lapon előre.

Üdvözlettel: S. J. [s. k.]

Gépelte tisztázata fejléces papíron, saját kezű aláírással, pecséttel. Pecsét felirata: Dr. S. J. ügyvéd Szolnoki Ügyvédi Munkaközösség Szolnok, Irodaház III. em. 5. Tel.: 19-54.

d.
A Szolnoki Ügyvédi Kamara fegyelmi tanácsának határozata Katona Gábor ügyvédi működésének felfüggesztéséről
Szolnok, 1958. július 16.

Szolnoki Ügyvédi Kamara
Fegyelmi Tanácsa.

1957. Fgy. 603.

A Szolnoki Ügyvédi Kamara fegyelmi tanácsa dr. Katona Gábor ügyvéd, a jászárokszállási Ügyvédi Munkaközösség tagja ellen folyamatba tett fegyelmi ügyben az alul írt napon meghozta a következő

határozatot.

A fegyelmi tanács dr. Katona Gábor ellen folyamatba tett fegyelmi ügyet az 1958. évi 12. sz. Tvr. 47. §. /2/ bek-ben foglaltak alapján az ellene a szolnoki megyei bíróság előtt B. 667/1958. szám alatt folyamatba tett büntető ügy jogerős befejezéséig felfüggeszti.

Egyben a fentebb hivatkozott rendelet 56. §. /1/ bek-ben feltüntetett ok alapján a /2/ bek. felhívásával a fegyelmi eljárás befejezéséig ügyvédi gyakorlat folytatásától ideiglenesen felfüggeszti dr. Katona Gábor eljárás alá vont ügyvédet.

Ezen határozat ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül a szolnoki Ügyvédi Kamaránál benyújtandó, a II. fokú Fegyelmi Tanácshoz címzendő, fellebbezésnek van helye. A fellebbezés három példányban nyújtandó be.

Indoklás:

A fegyelmi tanács a rendelkezésre álló adatokból megállapította, hogy dr. Katona Gábor ügyvéd ellen a szolnoki megyei bíróság előtt B. 667/1958. szám alatt büntetőeljárás folyik. Az ügyészség vádtárgyává panaszolt ügyvéd 1956. októberi és az azt követő időkben tanúsított magatartását tette. A BHÓ 2.b/ alpontjában körülírt bűncselekmény elkövetésével vádolja.

Tekintettel arra, hogy a fegyelmi eljáráshoz szükséges adatok csak a büntető eljárás befejezésével állhatnak a fegyelmi tanács rendelkezésére, így a fegyelmi eljárást, a büntető eljárás jogerős befejezéséig fel kellett függeszteni.

A vád tárgyává tett cselekmény súlyára való tekintettel pedig az 1958. 12. sz. Tvr. 56 §-ában foglaltaknak megfelelően a fegyelmi tanács szükségesnek tartotta panaszlott ügyvédet az ügyvédi gyakorlat folytatásától a fegyelmi eljárás befejezéséig felfüggeszteni.

Erről értesítést nyernek:

- 1./ dr. Katona Gábor ügyvéd, Jászárokszállás
- 2./ Ügyvédi Munkaközösség, Jászárokszállás,
- 3./ Kamarai fegyelmi megbízott,
- 4./ Szolnok-megyei bíróság,
- 5./ Jászberényi járásbíróság.

Szolnok, 1958. július hó 16.-án

dr. Sz. M. I. s. k. dr. Sz. Z. s. k. dr. L. F. s. k.
a fegy[elmi] tan[ács] elnöke előadó, tanácsstag tanácsstag

A kiadmány hitelélül:
adminisztrátor

Gépelte másodlat, saját kezű aláírásokkal, pecséttel. Pecset felirata: Szolnoki Ügyvédi Kamara. Magántulajdon.

e.
Fellebbezés a Szolnoki Ügyvédi Kamara Fegyelmi Bizottságának határozata ellen
Jászárokszállás, 1958. július 16-30. között

Dr. Katona Gábor
ügyvéd
munkaközösségi tag.
Jászárokszállás.

A t. Szolnoki Ügyvédi Kamara Fegyelmi Tanácsához

SZOLNOK

Az ellenem Fgy. 1957/603. sz. a. folyamatban lévő fegyelmi ügyben 1958. július hó 16.-i kelettel meghozott határozatnak azon része ellen, amely az ügyvédi gyakorlatról, ill. annak folytatásától való felfüggesztésemet rendeli el a törvényes határidőben a jelen tiszteletteljes

fellebbezéssel

élek és kérem azt a II. f. Fegyelmi Tanácshoz felterjeszteni, ahol is kérem:

szíveskedjenek a határozat megtámadott részét hatályon kívül helyezni és az ügyvédi gyakorlat folytatásától való felfüggesztésemet megszüntetni.

Fellebbezési kérelmem indoklására tisztelettel előadom, hogy az ellenem folyamatban lévő büntetőügyben ugyan nem ismerem még a vádiratot, azonban a nyomozati iratok tartalmából már meggyőződtem arról, hogy az újabb feljelentés azonos azzal, amely annak idején a Szolnok-megyei Ügyészség 1957. Tük. o. 16. sz. nyomozás megszüntető határozatával egy ízben már befejeződött.

Nyilván személyes ellenségeim - hiszen egy ügyvédnek minden perből születik egy elfogult ellenséges érzelmű embere - nem értvén egyet az ugyancsak szakszerű ügyészi nyomozás és pótnyomozás eredményével, tehettek ellenem ugyanazon gyanúsításokkal újabb feljelentést, s ennek során olyan tényt óhajtott bizonyítani - izgatás -, amelyet a tárgyaláson könnyedén meg fogok cáfolni és bizonyítani fogom, hogy a terhemre rótt cselekménynek, hogy t. i. a tanácselnököt és párttitkárt bántalmazni kell, épen az ellenkezőjét fejtettem ki, és én voltam az, aki megakadályoztam nevezettek bántalmazását.

F. E. Dzerzsinszkij, a Szovjetunió államvédelmi rendszerének megalapítója és kifejlesztője mindég megkövetelte munkatársaitól, hogy „az emberekről konkrét, ellenőrzött tények alapján alkossanak véleményt” - tehát ne mendemondák alapján, miként az velem eddig történt. De ezen felül is a vád tárgyává tehető cselekmény a fentiekben előadottak alapján semmi esetre sem lehet olyan súlyos, hogy az már előlegezve lényegileg állástalanságra ítéljen egy embert, aki kizárólag valami egyéni hajszának áldozata, aki évek hosszú során, a fasizmus dühöngésének idején beigazolta emberséges és demokratikus gondolkodását, miként az megállapítható, amikor is ugyancsak egyéni hajszá áldozata voltam s amikor a fegyelmi ítélet indoklása nekem teljes elégtételt szolgáltatott.

Tisztelettel:

Dr. Katona Gábor/ ügyvéd,
munkaközösségi tag.

Gépelte másodlat. Magántulajdon.

f.
S. M. miniszteri kiküldött határozata Katona Gábor kizárásáról a Szolnoki Ügyvédi Kamarából
Szolnok, 1958. augusztus 31.

Szolnoki Ügyvédi Kamara
Miniszteri Kiküldöttjétől

1958. FI. 44.

Tárgy: 26/1958. sz. kormányrendelet végrehajtása

Határozat.

Dr. Katona Gábor ügyvédet a Jászárokszállás Ügyvédi Munkaközösség tagját a 26/1958. sz. kormányrendelet 2. §. bekezdésében foglalt rendelkezés alapján a Kamaránál vezetett ügyvédi névjegyzékből törölöm,

mert

a fenti számú kormányrendelet alapján Szolnok megye területére alakított ügyvédi felülvizsgáló bizottság 1958. augusztus hó 28.-án kelt átirata szerint fentnevezett ügyvédet kamarai tagságában nem erősítette meg.

Erről

- 1./ Igazságügyminisztérium Ügyvédi Osztályának jelentést teszek,
- 2./ dr. Katona Gábor ügyvédet,
- 3./ Jászárokszállási munkaközösség vezetőjét azzal értesítem, hogy jelent határozatom ellen nincs fellebbezésnek helye.

Szolnok, 1958. augusztus 31.

Géppel kitöltött űrlap, sk. aláírással, pecséttel. Pecsét felirata: Szolnoki Ügyvédi Kamara. Magántulajdon.

Katona Gábor észrevételei az ellene folyó bűnügy vádiratával kapcsolatban

Dátum nélkül [1958 nyár-ősz]

T. Megyei Bíróság!
Szolnok

Az ellenem B. 667/1958. sz. a. megindított büntető ügyben kibocsátott vádiratra tiszteletteljes

észrevételeimet

a törvényes határidőben az alábbiakban terjesztem elő.

Előéletemmel kapcsolatban tisztelettel előadom, hogy néhai Édesatyámnak az 1918-as forradalomban viselt vezető tiszte - az esztergomi Nemzeti Tanács Elnöke volt -, majd a Tanácsköztársaság idején elfoglalt állása - az esztergomi Forradalmi Törvényszék vádbiztosa volt - miatt 1919 őszétől éveken át súlyos üldöztetést kellett elviselnie, amelyek következtében idegbajt kapott s ez éveken át annyira súlyosodott, hogy hosszabb időn át a Moravcsik klinika lakója volt, majd innen kikerülve irodája teljesen leromlott. Emiatt én egyetemi tanulmányaimat csak úgy tudtam elvégezni, hogy elsőéves koromban kezdetben a Ganz vill[amosság] váll[alat] alkalmazottjaként, majd mikor az Esztergomból távozott s az új helyi vállalat Édesatyámnak fent körvonalazott szereplései miatt engem át nem vett, egyik helyi drogériában voltam inas s így tettem le az első alapvizsgát. Mikor láttam, hogy jogi tanulmányaim így alaposak nem lesznek, jelentkeztem a zsoldos hadseregbe, hogy vakációnak feláldozásával módot kapjak arra, miszerint katonatanulónként végezhessem el az egyetemet. Tekintettel arra, hogy igen sok sportot űztem, a lovagláshoz azonban természetesen nem voltak meg az anyagi eszközeim, a lovassághoz jelentkeztem s így nyertem el a vádiratban írt tart[alékos] huszárőhadnagy rangot. Tehát épen az ellenkezője voltam annak, amit ez a megjelölés általában jelenteni szokott. Karpaszományos társaim - tudva, hogy továbbtanulás céljából jelentkeztem katonának - engem maguk közül kiközösítettek, velem valósággal szóba sem álltak. A második világháborúban nem vettem részt, mert egy elhanyagolt lábközép-csonttöréssel magamat alkalmatlanná tettem. Ezek az előzményei elnyert katonai rendfokozatomnak.

Kitelepítéssel kapcsolatban előadom, hogy az teljesen törvényellenesen történt, és egy alaptalan feljelentés következménye volt. Esztergomból a kitelepítés köztudomás szerint nem volt engedélyezve s az alaptalan feljelentőről kiderült, hogy erősen jobboldali múltja van, miért is állásából kitelepítésem után mintegy hat héttel el is bocsátották.

Ifjúságomban közismert voltam baloldali gondolkodásom miatt, s ezért pl. a negyedik gimnáziumba csak feltételesen vettek fel.

Fentiek igazolására - szükség esetére - tanuként bejelentem:

- 1./ Dr. Cs. B. orvos siófoki,
- 2./ Dr. K. S.-né esztergomi - [...] u. -, /sz. E. L./
- 3./ A. I. állatorvos mórj,
- 5./ M. S. budapesti - Újpest. [...] u. 40. sz. - lakosokat.

A vádirat második bekezdésében foglaltakkal kapcsolatban tisztelettel előadom, hogy megdöbbenve állok a gyanúsítások előtt, mert hiszen én az ellenforradalmi megmozdulásokban egyáltalán nem vettem részt, miként az már egy ízben kiderült az ellenem azonos feljelentés és azonos gyanúsítások miatt megindult és megszüntető határozattal befejezett 1957. T.Ü.K. o. 16. sz. szolnoki megyei ügyészési eljárás során.

A terhemre rótt kijelentéseket soha senki előtt nem tettem meg, de sőt ellenkezően épen én voltam az, aki a felizgatott embereket megnyugtatón igyekeztem és határozottan lebeszéltem arról, hogy a tanácselnökök és párttitkárt bántalmazzák. Erről nevezettek tudomást is szerezhettek, mert november hó 10-én nálam tett látogatásuk során ezé a tanácselnök köszönetet is mondott. Ez az eset október hó 27-én - szombat - d. e. történt, amikor is B. F. és B. S. is jelen voltak s ellentétes vallomásuk kizárólag személyes tévedésen alapult, mert a verekedni szándékozó ismeretlen egyéneket én térítettem el szándékuktól.

Ugyanezen napon történt a patikai beszélgetés is N. F.-nével, akivel szemben egyetlen sértő szót sem használtam, ellenben hivatkozva a pár perccel előbb lezajlott piactéri jelenetre, épen az ő érdekében figyelmeztettem, hogy az akkori körülmények között ne mutakozzon az utcán, nehogy esetleg bántalmazzák. Sem velem, sem másokkal szemben a vádiratban írt kijelentéseket nem használtam, s ugyancsak nem mondtam, hogy akár ő, akár mások távozzanak a Tanácsházáról, vagy hivatalukból.

Sem N. F. A-val, sem az ellenforradalmi Tanács már tagjaival érintkezést nem tartottam fenn, s nem tettem olyan kijelentést, hogy bárkit is a Tanácstól el kell mozdítani.

A piactéri jelenetnél ott volt

6./ F. A. jászárokszállási - [...] u. 24. sz. - lakos, akinek kihallgatását kérem.

Ugyancsak hivatkozom magam is a patikai jelenettel kapcsolatban a vádiratban írt tanúkra.

1956. évi október hó 27-én kellett volna érkeznie hozzám látogatóba

7./ Dr. K. G. ker. orvos dunavecsei - [...] útja - lakosnak, aki az események miatt nem jöhetett, s akit ezekben a napokban megtámadtak. Amikor erről tudomást szereztem azonnal értesítettem, hogy jöjjön hozzám. Nevezett akkor is és ma is a Pártnak tagja s így merőben valószínűtlen, hogy amíg egyrészt párttagokkal benső barátságot tartottam, addig másrészt más párttagok bántalmazására igazgattam volna. Miért is kérem nevezettek tanúkénti meghallgatását.

De egyébként is kizárt s fel sem tételezhető rólam, hogy embertelenségre igazgassak, amikor súlyos esztendőkből, egzisztenciám kockáztatásával igazoltam be emberségemet és azt, hogy a politikai és faji üldözöttek reám mindenkor számíthatnak. Így menttettem ki 1944. augusztus havában a nagykanizsai internálótáborból a Lenin-akadémiát végzett V. I-t házastársának kérésére és kommunista voltak tudatában, aminek igazolására a volt házastárs jelenleg

8./ L. J.-né dorogi - [...] u. 14. sz. - kihallgatását,

Úgyzólván karonfogva vezettem ki a deportáló vagonból 1944. június hó 9.-én az akkor még kisdíák

9./ Dr. D. Gy. honv. százados orvos budapesti - [...] tér 4. sz. - lakost, akin kívül csak egyetlen férfi menekült meg az esztergomi deportáltak közül. Mindezt természetesen egyedül és kizárólag emberségből.

De az üldözöttek mellett állottam ki más vonalon is és pedig a jelenleg

10./ K. T.-né sz. P. V. budapesti - [...] út 70-74. Fővárosi Elektromos művek - lakos mellett akként, hogy, amikor néhai férje munkaszolgálatos volt - dr. K. M. volt esztergomi ügyvéd - az egyedülálló feleségtől vállaltam olyan megbízatást, hogy egy tábornok hadnagy fiát bepereljem a bútoraihoz okozott károk megtérítésére, ugyancsak K.-néől átvettem a németek megszálló bevonulásának éjjelén ruháit, értékeit, azokat megőriztem, és hazatérte után a lakásából kimentett bútoraival együtt neki átadtam.

L. J.-né. igazolni tudja a Zs. család kommunista tagjainak kimentését és internálótáborból, ill. toloncházból s Dr. D. Gy., hogy az üldözöttek valóságos mentsvára voltam.

Lenin tanítása szerint „a szocialista igazságszolgáltatás messzemenően individualisztikus és humanisztikus!” s mindezeket azért adtam elő, s azért kérem a hivatkozott tanúknak kihallgatását, hogy lehetővé tegyen egész egyéniségemnek megismerését, mert hiszen anélkül a fenti szellemű ítélet nem volna meghozható.

Tisztelettel:

Gépelte másodlat. Magántulajdon.

A Szolnok Megyei Bíróság ítélete a Katona Gáborral szemben a demokratikus államrend elleni gyűlöletre izgatás miatt emelt vádban Szolnok, 1958. november 17.

A szolnok megyei bíróság.
B. 667/1958/18. szám

A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN

A megyei bíróság dr. Katona Gábor vádlottát, - aki 1906. február 2-án született Esztergomban, magyar állampolgár, jászárokszállási /Deák F. u. 8. szám/ lakos, nős Móczár Margittal, 1 eltartott gyermeke van, ügyvéd, jelenleg nem folytatja ügyvédi gyakorlatát, 1945. előtt is ügyvéd volt, jogi egyetemet végzett, apja: a dr. Katona Sándor, anyja: n. Maros Emília. Vagyontalan, büntetve nem volt.

az ellene felhozott demokratikus államrend elleni gyűlöletre izgatás büntette miatt emelt vád alól kellő, megnyugtató bizonyítottság hiányában felmenti.

A felmerült bűnügyi költség az államot terheli.

Indoklás:

A szolnoki megyei ügyészség az 1958/10.006.B számú vádiratában államrend elleni izgatás miatt emelt vádat a vádlott ellen, mert a vádlott 1956. évi október hó 23-án Jászárokszálláson a piactéren többek előtt kijelentette, hogy B. E. pártbizottsági titkár és F. S. vb. elnököt meg kell verni, a tanács törvényes tagjait le kell váltani és kommunista mentes tanácsot kell létrehozni. Továbbá vádlott 1956. november 1. napjában a gyógyszerértár helyiségében N. F-né tanácsi dolgozónak azt a kijelentést tette, hogy be ne merjen menni a tanácshoz dolgozni, és mondja meg a többieknek is, hogy azok is hordják el onnan magukat és „piszkos, gazember kommunista” kifejezést használt. Végül a vádlott kijelentette egy alkalommal, hogy a tanács szervezetéről a kompromittált személyeket el kell távolítani.

Vádlott az ellene emelt vádat úgy a nyomozás, mint a tárgyalás során teljes terjedelmében határozottan tagadta.

A lefolytatott bizonyítási eljárás során a tanúvallomásokkal kapcsolatosan meg lehetett állapítani a következőket.

N. F-né tanú elmondotta, hogy a vádbeli alkalommal a gyógyszerértárban amikor belépett, vádlott beszélgetett több egyénnel és a vádlott egyik mondása után a vele beszélgető V. J. tanú kijelentette a vádlottnak, hogy „hiszen te akkor lázítól” majd ezek után a vádlott odafordult a tanúhoz, és az mondotta neki, hogy itt van még mindig, nem hordja el magát, ha ott akar maradni a tanácsnál legyen maga is ellenforradalmár. A tanú a vádirat más tényállási részével kapcsolatosan vallomást tenni nem tudott. Tanú kijelentette azt is, hogy a vádlottra haragszik, így vallomása, illetve annak bizonyító ereje mérlegelést kívánt. A beszélgetést ugyancsak végighallgató V. J., K. I., és M. M. érdektelen tanúk vallották, hogy a N-néval történt beszélgetés során a vádlott beszélgetési témájával kapcsolatosan V. tanú „láztól” kifejezést nem használt. V. J. és M. M. tanúk elmondták, hogy a vádlott a tanút arra figyelmeztette, hogy mint intelligens asszony ebben a zűrzavaros időbe ne járjak az utcán, mert valami baja lehet. Mondotta azt is a vádlott, hogy miért nem teszi el a tanú a pártjelvényt, hiszen abból baja nem származna. Tanúk vallották azt is, hogy a vádlott N. F-né vonatkozásában a vádiratban írt kifejezéseket nem használta. Özv. B. L-né tanú, aki N. F-né rokona, /N. F-né a tanú húgának az anyósa:/ elmondotta, hogy a vádlott beszélgetése során V. tanú a vádlott témájával kapcsolatban használta azt a kifejezést, hogy „te akkor lázító vagy”. Elmondotta azt is, hogy N. F-né távozása után a vádlott „gazember, csirkefogó” kifejezéssel illette N. F-nét. Ezen utóbbi vallomását a már hivatkozott három érdektelen tanú /M., V., K. cáfolták/ N. F-né tanú ismételt bírói kérdésre kijelentette, hogy vádlott arra hívta fel őt, hogy ha a tanácsnál akar maradni a tanú továbbra is, akkor legyen ellenforradalmár. Tanú többibeni kérdésre is megmaradt azon állítása mellett, hogy a vádlott nem „forradalmár”, hanem ellenforradalmár kifejezést használt. Már pedig nyilvánvaló dolog, hogy ez az állítás nem lehet való, mivel 1956. október 23-a után pár nappal ellenforradalmárokról az akkori szóhasználat még nem beszélt; figyelembe véve mindezeket túlmenően a haragos viszonyt, valamint N. F-né és B-né közötti rokoni viszonyt, azt, hogy nevezett két tanú vallomásának lényeges részeit az említett K., V. és M. tanúk vallomásokkal megcáfolták, a megyei bíróság úgy találta, hogy N. F-né és B. L-né tanúk vallomása a kellő meggyőző bizonyító erőt nem képviselik és a tényállás megállapításánál figyelembe nem vehetők.

Ugyancsak terhelően vallott a vádlott ügyében a magukat érdektelennek mondó B. S. és B. F. tanúk. B. S. elmondotta hogy 1956. október 27-én a piactéren elhaladtában hallotta, mikor a vádlott odaszólt az egyik csoportnak, meglátva az arra menő községi tanácselnököt, hogy „nézzétek az a piszkos kommunista még mindig itt mászkál és kokárdát tűzött ki”. B. F. tanú, akinek ezt a kijelentését B. tanú szerint hallania kellett a vádlott, azt mondotta, hogy még mindig itt van ez elnök, és van szeme és bátorsága is keresztül menni. Tanú elmondotta, hogy a vádlott a kommunista kifejezést ezen alkalommal nem használta, és azokat nem szidta. Ha a vádlott a B. S. által vallott mondott kifejezést használta volna, nyilvánvaló, hogy az abban az időben is rendőri szolgálatot teljesítő B. F. - aki az esethez közel volt - a kommunista ellenes kifejezést meghallotta volna, és meg is jegyezte volna. Mindezeket túlmenően azonban a szembesítés során B. tanú azt a kijelentést tette minden előzmény nélkül a vádlott felé fordulva, hogy „igen is ön agitátor volt akkor”, ez a kijelentés viszont a tanú tárgyilagos magatartását gyengíti. Mindezek alapján, mivel B. S. vallomását tanútársa lényeges részben cáfolta és a bíróság véleménye szerint B. F. tanú vallomásának elfogulatlanságához is szó férhet, ezért a megyei bíróság nevezett tanú vallomását nem tudta megnyugtató bizonyítékként értékelni és felhasználni a tényállás megállapításánál.

B. I. érdektelen tanú csak annyit tudott a vádlott magatartásáról, hogy hallotta, amint egy izben a vádlott azt kérdezte valakitől, hogy a „kompromittált egyének bent vannak-e még a tanácsban.”

F. S. tanú a vádlott állítólagos ténykedéséről közvetlen tudomással nem bír. Elmondotta, hogy ő, valamint a párttitkár és a karhatalom parancsnoka az ellenforradalom levére [leeverése] után valóban jártak a lakásán a vádlottnak, igaz az is, hogy barátságosan beszélgettek a vádlottal, azonban a tanú állította, hogy nem azért jártak a vádlottnál, hogy megköszönjék azt, hogy a vádlott a tanú megverését megakadályozta.

Az ügyészség a vádiratban rögzített további vádlotti magatartásokra vonatkozóan még ennyi bizonyíték sem merült fel a tárgyalás során a vádlott tagadásával szemben.

Mivel az ügyben kellő, megnyugtató és meggyőző erejű vallomás nem volt, a megyei bíróság éppen fent kifejtettek tekintettel is helyesnek fogadta el az ügyészség képviselőjének a végindítvány során tett vádelejtési bejelentését és

a vádlottat az emelt vád és következményei alól kellő, megnyugtató bizonyítottság hiányában /Bp. 180. §. a./ pontja alapján felmentette.

A felmentés következménye volt a költségekre vonatkozó intézkedés is.

Szolnok, 1958. november hó 17. napján.

Dr. P. L. s. k. a tanács elnöke, az aláírásban akadályozott Sz. M-né és Sz. L. ülnökök helyett is.

Végzést:

Az ítélet a kihirdetés napján jogerőre emelkedett.

dr. P. L. s. k.
mb. tanácsvezető

A kiadmány hitelül: [olvashatatlan aláírás] s. k. tisztviselő.

Gépelte másodlat, saját kezű aláírással, pecséttel. A pecsét felirata: Szolnok Megyei Bíróság. Magántulajdon.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Szolnok Megyei Végrehajtó Bizottságának értesítése Katona Gábor kérelme elutasításáról Szolnok, 1959. január 23.

dr. Katona Gábor részére
Jászárokszállás
Deák F. u. 8. sz.

Személyesen előadott panaszára, hogy ügyvédi gyakorlatba való visszahelyezése ügyében nyújtunk segítséget, nem áll módunkban. Ebből kifolyólag nem tudjuk támogatni a Heves megyei Ügyvédi Kamarába való bejegyzését sem.

B. J.

Gépelte tisztázata fejéces papíron, sajátkezű aláírással, pecséttel. Pecsét felirata: Magyar Szocialista Munkáspárt Szolnok Megyei Bizottsága. Magántulajdon.

**B. E., a Magyar Szocialista Munkáspárt jászárokszállási vb. titkárának levele
Katona Gáborné sz. Móczár Margithoz
Jászárokszállás, 1959. április 7.**

M. Sz. M. P. Községi Párt Végrehajtó Bizottsága Jászárokszállás. -

71/1959 szám.

Tárgy: Dr. Katona Gáborné kérelme
Melléklet: 3 drb.

Katona Gábornénak

Helyben.

A hozzám küldött levelét és 2 darab nyilatkozatot mellékelve visszaküldöm és a következőket közlöm:

A nyilatkozatot tevő elvtársak állításait nem vonjuk kétségbe. Férje korábbi magatartását nem ismerjük. Az a körülmény azonban, hogy Esztergomból kitelepítették, az ő korábbi magatartásával és körülményeivel kapcsolatban nem jó ajánlólevél.

Amióta férje Jászárokszállás községben tartózkodik, egyetlen esetben sem adta tanújelét annak, hogy a proletár államnak és népi demokratikus társadalmi rendünknek odaadó híve. Aki a Horthy fasizmus idején érdekel nélkül, önzetlenül érzelmeivel fogva - amint levelében írja - pártfogója volt a kommunistáknak, annak a felszabadulás után is meg kellett volna találnia a helyét a politikai életben és tevőlegesen hozzá kellett volna járulnia a szocializmus építéséhez. Ezzel szemben férje magatartásával és cselekedeteivel pontosan az ellenkezőjéről győződött meg minket.

Nem ismeretlen ön előtt sem az, hogy 1956 év őszén az ellenforradalom ideje alatt férje a helyben lejátszódott eseményeknek egyik értelmi szerzője és szervezője volt a többi osztályidegen és ellenforradalmi elemekkel együtt.

Azok a cselekmények, melyek bizonyítva vannak - nevezetesen az elvtársak nyilvános helyen való megtámadása, a tanácselnök személye elleni uszítás, a parasztok felbujtása és a többi - fényesen bizonyítják azt, hogy férje ennek a társadalmi rendnek nemcsak hogy nem híve, hanem ellensége azért, mert az ellenforradalom idején ennek a társadalmi rendnek a megdöntésére szervezkedett és uszított.

A proletárdiktatúra minden becsületes ember számára biztosítja a munkához való jogot úgy, hogy a dolgozó a legjobb képességei szerint dolgozhasson és építse a szocializmust.

Nincsen azonban olyan államhatalom, mely a hatalma megdöntésére törő egyéneknek kiváltságos jogokat biztosít. Így a proletár állam sem nyújthat férjének mint ellenforradalmárnak segítő kezét ahhoz, hogy mint ügyvéd továbbra is egyszerű és járatlan emberek képviselével különleges anyagi előnyökhöz jusson.

Jászárokszállás, 1959. április 7.

B. E.
párt vb. titkár.

Gépelte tisztázata saját kezű aláírással, pecséttel. Pecsét felirata: Magyar Szocialista Munkáspárt Jászárokszállás Községi Bizottsága. Magántulajdon.

Címkék:

[1956](#) ^[2]

[Esztergom](#) ^[3]

[cserkész](#) ^[4]

[Magyar Dolgozók Pártja](#) ^[5]

[MDP](#) ^[6]

Kiadás: 7. évfolyam (2007) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/katona_gabor_ugyved_es_az_1956_evi_forradalom_jaszarokszallasi_esemenyei.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/katona_gabor_ugyved_es_az_1956_evi_forradalom_jaszarokszallasi_esemenyei.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/esztergom>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/cserkesz>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-dolgozok-partja>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>